

טהור].

אף שנחתכו ממנה הטחול או הכליות.

והיינו, דאזלינן לחומרא, ואמרינן, הא דקתני "מחמשה ועד עשרה טמא", אמרינן בו "עד ועד בכלל".

והרי נחתך הטחול משמעותו ניקב הטחול, שכל נטילה מהטחול יוצרת בו חלל, ובכל זאת אין היא טרפה!?

ומוכח, שענין "עד" נקבע לפי החומרא, שלפעמים אמרינן "עד ועד בכלל", ולפעמים "עד ולא עד בכלל", והכל להחמיר, לפי הענין.

ודחינן: לא! הוא הדין דאפילו בהמה נמי אסורא. דחמיר ניקב הטחול או נחתך מניטל לגמרי. שהנקב בטחול מוסיף מכאוב וחולי ומטריף אותו בחוליו. אלא, איידי דתנא רישא, בחותך מעובר, מותר אותו האבר באכילה, תנא נמי סיפא, בחותך טחול מגוף הבהמה, שאותו אבר אסור באכילה. אבל אין הכי נמי, שכל הבהמה נטרפה בחסרונו של הטחול!

שנינו במשנה ניטל הטחול:

אמר רב עזירא משמיה דרבא: לא שנו אלא ניטל הטחול. אבל ניקב הטחול, הוי טרפה.

ואיבעית אימא: ניקב הטחול לחוד, ונחתך הטחול לחוד.⁽⁶⁹⁾

מתניב רבי יוסי בר אבין, ואיתימא רבי יוסי בר זבידא: הרי שנינו לקמן: החותך איבר מעובר שבמעיה של בהמה — מותר אותו האבר באכילה, בשחיטת הבהמה, כשם שמועילה השחיטה להתיר את העובר עצמו, דקרינן ביה "כל בבהמה, תאכלו".

שנינו במשנה: ניטלו הכליות:

אמר רביש בר פפא משמיה דרב: לקתה בכוליא בכליה אחת — טרפה:

אבל, אם חתך מן הטחול ומן הכליות של הבהמה עצמה, הרי אף על פי שלא הוציא את החתיכה מגוף הבהמה עד השחיטה, לא קרינן בה "כל בבהמה — תאכלו", ולכן אסור האבר שנחתך באכילה, כדין אבר מן החי שלא הותר בשחיטה.

אמרי במערבא: והוא, דמטאי לקותא

למקום חריין.

נה-ב

והיכא הוא מקום חריין?

והשתא דייקינן: הא בהמה גופא, שריא, על

שהגיעה הלקותא עד לחיורא, לאותו לובן,

מטריפה.

69. נמצאנו למדים שיש שני פירושים לדין זה שאסור באכילה:

ולקמן סח א מבאר הרשב"א, שדעת רש"י לבאר את המשנה שם כפי הפירוש השני בגמרא כאן, והיינו, שאין הבהמה נטרפת על ידי נטילת הטחול. וכן פשטות המשנה שם.

א. אסורה כל הבהמה באכילה כטרפה, כיון שאם ניקב הטחול, נטרפה הבהמה.

אמנם להלכה, נחלקו הראשונים בדבר זה. דעת הרשב"א, שיש ללכת אחר הדעת

ב. רק הטחול אסור. אך הבהמה עצמה מותרת. משום שחלוק דין טחול שניקב, שמטריף את הבהמה, מדין טחול שניטל כולו, שאינו

המצוי דתותי מתחת למתני למתניים. (70)

אמר רבי נחוניא: שאילתינהו לכולהו מורי הוראה טרופאי, בהלכות טרפה, דמערבא, ואמרו לי — הלכתא כרכיש בר פפא בכליה, ולית הלכתא כרב עזירא בניקב הטחול.

ולא אמרן דלית הלכתא כרב עזירא אלא בניקב הטחול בקולשיה, במקום הדק שבו. אבל אם ניקב בסומכיה, בעוביו שלמעלה — טרפה!

ואי אישתייר ביה בעובי דופנו בעובי דינר זהב שלא ניקב — כשרה.

אמרי במערבא: כל הפוסל בריאה — כשר בכוליא. שהרי נקב פסול בריאה, וכשר בכוליא.

וכל שכן היכא דכשר בריאה — כשר בכוליא.

מתקף לה רבי תנחומא: וכללא הוא? והרי מוגלא, דכשר בריאה ופסול בכוליא?!

והרי מים זכין, דכשרים הכא והכא. (71)

אלא, אמר רב אשי: וכי טרפות קא מדמית להדי? אין אומרים בטרפות זו דומה לזו! שהרי חותכה מכאן, במקום נמוך שברגל, בצומת הגידין — ומתה. ואילו חותכה מכאן, למעלה מצומת הגידין בכשר הרגליים — וחייתה!

ומים זכין שהם כשרים, לא אמרן אלא דצילי, כשהם צלולים, אבל מים עכירי — טרפה.

וכי צילי נמי, לא אמרן אלא דלא סריח. אבל סריח — טרפה.

הכוליא שהקטינה שהצטמקה מחמת חולי — בבהמה דקה, עד כפול היא כשרה. ואילו בבהמה גסה עד כענבה בינונית.

שנינו במשנה: ניטלה האם שלה.

תנא: היא האם, היא טרפחת, והיא שלפוחית!

שנינו במשנה: וחרותה בידי שמים כשרה:

תנו רבנן: איזוהי "חרותה"?

כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים — כשרה! בידי אדם — טרפה!

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אם צמקה הריאה בידי כל שאר הבריות, כמו שאגת אריה.

איבעיא להו: האם רבי שמעון בן אלעזר ארישא קאי, לומר שבידי כל הבריות הוא כבידי שמים, ולקולא.

או דילמא אסיפא קאי, ולומר שאם נבעתה

הכליה.

71. רש"י כתב דלא ידענא מאי קשיא. ותוס' ביארו: והרי מים זכים דאתו מחמת לקותא וכשרים בכוליא, ולא גמרינן ממוגלא, ואם כן אין לדמות הטרפות זו לזו.

המחמירה, ואסורה כל הבהמה. ואילו דעת בעל העיטור [שער שני הלכות שחיטה ערך "טחול"] היא, שאם נחתך כל הטחול, מותרת הבהמה.

70. עיין בציוור בספר שיחת חולין שזהו המקום בו מעורים הגידים המגיעים לכליה, והוא אמצע

משאר הבריות הרי זה כבידי אדם, ולחומרא?⁷²

תא שמע מהא דתניא: חרותה בידי אדם — טרפה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בידי כל הבריות, הרי היא טרפה.

רבה בר בר חנה הוה קאזיל במדברא. אשכח חנהו דיברי מצא אילים דצמיק ריאה דידהו. אתא שאיל בי מדרשא.

אמרו ליה: בקייטא בקיץ, אייתי משיכלי, כלי חרס חיוורי לבנים, ומלינהו מיא קרירי, ואנחינהו לריאה במים הללו מעת לעת. אי הדרן בריין אם חוזרים לברייתן — בידי שמים היא, וכשרה. ואי לא — טרפה!

בסיתוא, בחורף, אייתי משיכלי שיחומי, כלי חרס שחורים, שאינם מצננים כמו לבנים, ומלינהו מיא פשורי, פושרים, ואנחינהו לריאה המצומקת מעת לעת. אי הדרא בריא — כשרה, ואי לא — טרפה!

שנינו במשנה: הגלודה.

תנו רבנן: הגלודה — רבי מאיר מכשיר, וחכמים פוסלים.

וכבר העיד אלעזר ספרא ויוחנן בן גודגדא על הגלודה שפסולה.

אמר רבי שמעון בן אלעזר: חזר בו רבי מאיר.

ומדייקת הגמרא מהא דאמר רבי שמעון בן אלעזר דרבי מאיר חזר בו: מכלל, דלרבי שמעון בן אלעזר, בתחילה פליג רבי מאיר

בגלודה, אלא שלאחר מכן חזר והודה לחכמים.

ופרכינן: והתניא: אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו רבי מאיר וחכמים על הגלודה שפסולה. וכבר העיד רבי אושעיא בנו של רבי יהודה הבשם, לפני רבי עקיבא משום רבי טרפון, על הגלודה — שפסולה: ואם נשתייר בו בעור, שלא הופשט, כסלע — כשרה?⁷²

ומשנינן: אמר רב נחמן בר יצחק: מאי "לא נחלקו"?

שלא עמד רבי מאיר במחלוקתו, אלא חזר בו.

אמר מר: אם נשתייר בו כסלע כשרה.

והוינן בה: היכא נשתיירו?!

אמר רב יהודה אמר שמואל: על פני השדרה כולה.

איבעיא להו: האם נשתייר חוט של עור דאריך וקטין, צר, דכי מצרף לה לכל אורך העור הוי כסלע.

או דלמא בעינן נשתייר עור ברוחב סלע על פני השדרה כולה?

תא שמע: דפריש רבי נהוראי משמיה דשמואל: ברוחב כסלע על פני כל השדרה כולה.

רבה בר בר חנה אמר: בעינן נשתייר עור כסלע על כל אחד ואחד מראשי הפרקים של החוליות, ועצמות השוק, והירך.⁽⁷²⁾

72. ונחלקו הראשונים אם הוא בא להחמיר או להקל. רש"י מבאר שהוא מחמיר, כי לפיו צריך

אמר ליה: למדתנו רבינו: אלו שעורותיהן מטמאין כבשרן — עור בית הפרסות! אלמא, לאו עור הוא, אלא כבשר חשיב!?

אמר ליה: אל תקניטני מאותה משנה, משום שבלשון יחיד, ואליבא דרבי שמעון, אני שונה אותה, ואין הלכה כמותו, אלא כתנא קמא דפליגי עליו!

דתניא: השוחט את העולה במחשבה להקטיר כזית מעורר של תחת האליה חוץ למקומו הראוי — פסול הקרבן, כדין מחשב להקטיר מהקרבן חוץ למקומו. ואין בו כרת למי שיאכלנו, כי קרבן שנפסל מחמת מחשבת חוץ למקומו אין חייבים על אכילתו כרת, אלא רק אם חישב לאוכלו חוץ לזמנו.

ואם חישב להקטירו חוץ לזמנו הרי הוא פגול, וחייבין עליו, על אכילתו כרת. והיינו, שלפי לתנא קמא אין עור נחשב לבשר אלא העור שתחת האליה בלבד!

אליעזר בן יהודה, איש איבליב, אמר משום רבי יעקב. וכן היה רבי שמעון בן יהודה [איש כפר] עיכום, אומר משום רבי שמעון:

אחד עור בית הפרסות, ואחד עור הראש של עגל הרך, ואחד עור של תחת האליה, וכל שמנו חכמים גבי טומאה, "אלו שעורותיהן מטמאין כבשרן".

רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי אמר: בעינן נשתייר עור כסלע במקום טיבורו. (73)

בעי רבי ינאי ברבי ישמעאל: ניטל העור במקום השדרה, וכולו, כל שאר העור קיים.

או שניטל העור במקום טיבורו, וכולו קיים.

או שניטלו חלקי העור מעל ראשי פרקים של השדרה, וכולו קיים.

מאי?

ומסקינן: תיקו!

אמר רב: כל העור כולו, אם נשתייר ממנו כסלע הרי הוא מתרפא, ומציל בגלדה, חוץ מעור בית הפרסות שנשתייר, שאינו מעלה ארוכה לכל עור הבהמה.

ורבי יוחנן אמר: אפילו עור בית הפרסות שנשתייר ממנו כסלע נמי מציל.

בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן עור בית הפרסות שנשתייר ממנו כסלע — מהו שיציל בגלדה?

אמר ליה: מציל!

73. גם כאן נחלקו הראשונים אם הוא בא להחמיר או להקל. לפי מה שנראה מרש"י הוא בא להחמיר שאין מציל אלא העור שעל הטבור, משום שהוא כנגד מעיה של הבהמה, ששם יש חיות. אך הרמב"ן במלחמות כתב שהוא בא להקל, ולומר שדיינו בשיור העור שכנגד טבורה,

שיור כסלע בכל פרקי חוליותיה, ועצמות השוק והירך. ואילו הרמב"ן במלחמות מבאר שהוא בא להקל, שכל פרק מראשי האברים מציל. ולפי המאירי הוא בא להקל בכך שאין צורך בשיור עור ברוחב סלע על פני כל השדרה אלא די שישתייר עור כסלע על ראשי פרקי השדרה בלבד.